

Na de gebeurtenis in Utrecht

Lessen over terrorisme nemen angst weg **bij leerlingen**

Terrorisme is een groot maatschappelijke onderwerp dat niet buiten de klas blijft. Leerlingen kunnen bang zijn of juist polariseren en sterke meningen ontwikkelen. Hoe ga je daar als leraar mee om? Het lesprogramma en de website *Ter Info* van terrorisme-expert Beatrice de Graaf brengt de actuele wetenschappelijke kennis naar de scholen.

Een terroristische aanslag heeft grote maatschappelijke impact, ook op de leerlingen in de klas. Vanaf groep zes kijken veel kinderen al naar het *Jeugdjournaal* en krijgen ze mee wat er in de wereld gebeurt. Als leraar moet je er dus iets mee. Maar wat?

‘Na de gebeurtenis in Utrecht moesten wij uren binnen blijven met de kinderen,’ vertelt Remco van de Peut, leraar groep 7/8 van basisschool De Regenboog in Utrecht. ‘Twee dagen waren de leerlingen ermee bezig. Daarna gingen de meesten weer over tot de orde van de dag. Maar toen we twee weken later vroegen wie er nog dagelijks aan dacht, staken toch zeven van de 28 kinderen hun hand op. Vooral kinderen die mensen kenden die erbij betrokken waren.’

De vraag aan de leerlingen werd gesteld tijdens de terrorismeles *Ter Info*. ‘Hoe cru ook, de les kwam als geroepen,’ zegt Van de Peut. ‘We hadden die al voor de aanslag ingepland. Het is nu eenmaal een groot maatschappelijke onderwerp waar we aandacht aan willen besteden.’

VAN ALLE TIJDEN

Ter Info is een gastles van 25 minuten die gegeven wordt door studenten van de lerarenopleiding voor geschiedenis van de Universiteit in Utrecht. Daarnaast is het een website met ‘hapklare brokken informatie’ over terrorisme voor leraren. De lessen en website zijn samengesteld door het interdisciplinaire team van pedagogen, historici, sociale wetenschappers, studenten informatica en islam-deskundigen van de Universiteit Utrecht, onder aanvoering van terrorisme-expert en hoogleraar geschiedenis Beatrice de Graaf.

‘Het idee voor dit programma kwam omdat Beatrice steeds meer aanvragen krijgt om op scholen te komen spreken. Dat kan ze niet meer allemaal zelf doen,’ vertelt Nikki Sterkenburg, projectleider van *Ter Info*. ‘Bovendien hebben we zoveel wetenschappelijke kennis over terrorisme, dat het ons goed leek om er een lespakket over te ontwikkelen. Met name om terrorisme in een breder, historisch perspectief te plaatsen en te laten zien dat het van alle tijden is.’

Het is gratis beschikbaar, vanaf groep 6 op de basisschool tot en met 6vwo en het vierde jaar van het

mbo. Het project is betaald door onder andere de gemeente Utrecht en vanuit de Spinozapremie van De Graaf.

ANGST WEGNEMEN

Het doel van de lessen is ten eerste om angst bij leerlingen weg te nemen. Na een aanslag zoals in Bataclan in Parijs, of in Utrecht, kunnen zij het idee krijgen dat iemand zomaar in het wilde weg kan beginnen met schieten. ‘Dat is precies wat terroristen willen,’ legt Sterkenburg uit. ‘Beatrice de Graaf noemt terrorisme niet voor niets “het theater van de angst”. Angst zaaien en maatschappelijke impact is een van de voornaamste redenen om een terroristische aanslag te plegen. Die angst kunnen we voor een deel weghalen door te laten zien hoe weinig het voorkomt, en dat de kans dat je slachtoffer wordt heel klein is.’

Het helpt ook om terrorisme in historisch perspectief te zien. Het is van alle tijden, staat op de website van *Ter Info*. Vanaf 1880 tot nu waren er vier golven van terrorisme: het anarchistisch terrorisme (1880-1920), het antiekoloniale terrorisme (1920-1960), het nieuw linkse terrorisme (1960-1989) en het religieus terrorisme (vanaf 1979). ‘Democratische staten hebben eerder met dit bijltje gehakt en weten wat ze moeten doen; ze gaan er niet aan ten gronde.’

BINNEN 24 UUR

Moeten alle scholen nu gelijk een gastles over terrorisme aanvragen? ‘Nee, dat is niet per se nodig,’ zegt Sterkenburg. ‘Op de website staat ook veel materiaal, daar kunnen leerkrachten al veel mee. De informatie is gemaakt door deskundigen, vertaald naar leesbare teksten, met verwijzingen naar wetenschappelijke artikelen, zodat je kan zien waar het vandaan komt.’

De gastlessen en website worden voortdurend doorontwikkeld. Op dit moment wordt gewerkt aan een programma van zes lessen dat na de gastles gegeven kan worden. Het programma is zo gemaakt dat als er een aanslag plaatsvindt, scholen binnen 24 tot 72 uur informatie en een lesprogramma kunnen starten.

Het schietincident in Utrecht was de eerste keer dat dit nodig was. Dat gebeurde op maandag 18 maart. Diezelfde avond lag er een lesprogramma klaar

Beatrice de Graaf tijdens een Ter Info-gastles over terrorisme.

Les over terrorisme op basisschool De Regenboog vlak na de aanslag in Utrecht.

en is er naar alle scholen in Utrecht een lesbrief verstuurd. In die lesbrief staan allerlei aanwijzingen voor leraren, van puntsgewijze *do's* en *dont's* bij het bespreken van de gebeurtenis, tot en met een hele lesopzet zodat leraren direct de dag erop geordend hierover met de klas konden spreken.

Een van de adviezen is bijvoorbeeld om met de klas na te gaan wat de feiten zijn. Wat is er echt gebeurd? Welke bronnen zijn betrouwbaar? Wat is het verschil tussen informatie van het *Journal* en informatie van social media?

Ook benadrukken de makers van *Ter Info* dat het belangrijk is om stereotypen te relativeren. Omdat we momenteel in de 'religieuze terroristische golf' zitten, worden aanslagen al snel in verband gebracht met de islam. Aangeraden wordt om in de klas te benadrukken dat niet alle terroristen moslims zijn en dat niet alle moslims terroristen zijn. En dat het verwerpelijk is om de islam en geweld met elkaar te associëren. 'Hier helpt ook dat historisch kader bij', verduidelijkt Sterkenburg. 'Daardoor kan je terrorisme in een breder perspectief bekijken en ook laten zien aan leerlingen dat het niet altijd religieuze terroristen zijn en waren. Zo voorkom je dat het alleen maar over jihadisme gaat.'

POLARISATIE

'Je móet het erover hebben', vindt Bjorn Wansink, universitair docent aan de Universiteit Utrecht. Hij heeft de pedagogische lijn van *Ter Info* opgesteld. 'Als je er niet over praat, kan het gaan broeien en ontploven tot een conflict. Leerlingen kunnen door de informatie die ze krijgen vanuit allerlei hoeken zeer verschillende opvattingen hebben over wat er is gebeurd. Je moet hen als leraar helpen om die informatie goed te bekijken, zonder hun mening te veroordelen.'

Volgens hem is de lesmethode niet bedoeld tegen

radicalisering. 'Daar zijn andere programma's voor. We willen angst bij leerlingen wegnemen, maar ook polarisatie in de klas te voorkomen. De houding van de leraar speelt dan ook een belangrijke rol bij het goed verlopen van de les. Ga daarom eerst bij jezelf te rade wat je weet over wat er is gebeurd. Wat weet je van de verschillende perspectieven van het onderwerp? Wat vind je er eigenlijk van? Hoe voel je je erbij? Welke emoties spelen er bij je op?' Tijdens het gesprek in de klas raadt Wansink aan om oordeelloos te blijven. 'De docent is er om het gesprek te faciliteren. Luister naar de leerlingen en probeer achterliggende bezorgdheid te achterhalen, maar geef ook grenzen aan zodra ze doorslaan in ongewenste uitspraken.'

VANAF GROEP 6

Er is bewust voor gekozen om al in groep 6 van de basisschool te beginnen met *Ter Info*. Van de Peut: 'Het klinkt jong, maar we merkten dat leerlingen ook op die leeftijd al heel veel meekrijgen over wat er plaatsvindt in de wereld.' Hij zag het bij groep 6 van zijn eigen school. 'Ze zijn er mee bezig. En als ze ermee bezig zijn moet je het erover hebben. Je kunt het niet wegpoetsen door te zeggen dat er niks aan de hand is.' Zelf was hij heel blij met de les. 'Het werkte heel geruststellend voor de leerlingen. Ik heb het idee dat ze door de lessen meer grip hebben gekregen op wat terrorisme is en waar het vandaan komt. En dat het van alle tijden was.' Hij heeft ook veel geleerd. 'Die terroristische golven, daar was ik zelf niet opgekomen. De gastdocent vertelde dat zelfs Willem van Oranje, onze nationale held, destijds door de Spanjaarden werd gezien als terrorist. Een gewaagde uitspraak die zelfs voor mij nieuw was.' ■

Voor meer informatie: ter-info@uu.nl